

Список використаних джерел:

1. Ali, Q., Ma, S., La, S., Guo, Z., Liu, B., Gao, Z., Farooq, U., Wang, Z., Zhu, X., Cui, Y., Li, D., & Shi, Y. (2022). Microbial short-chain fatty acids: a bridge between dietary fibers and poultry gut health - A review. *Animal bioscience*, 35(10), 1461-1478. <https://doi.org/10.5713/ab.22.0158>
2. Gomez-Osorio, L. M., Yepes-Medina, V., Ballou, A., Parini, M., & Angel, R. (2021). Short and medium chain fatty acids and their derivatives as a natural strategy in the control of necrotic enteritis and microbial homeostasis in broiler chickens. *Frontiers in veterinary science*, 8, 773372. <https://doi.org/10.3389/fvets.2021.773372>
3. Gracia, M. I., Vazquez, P., Ibanez-Pernia, Y., Pos, J., & Tawde, S. (2024). Performance evaluation of a novel combination of four- and five-carbon short-chain fatty acid glyceride esters in broilers. *Animals*, 14(4), 617. <https://doi.org/10.3390/ani14040617>
4. Masiuk, D. M., & Nedzvetsky, V. S. (2025). Monoglyceride blend supplementation modulates intestinal molecular markers expression and microbiome status in the duodenum of broiler chickens. *Bulgarian Journal of Veterinary Medicine*, 28(4), 597-612. <https://doi.org/10.15547/bjvm.2023-0052>
5. Shatalov, S. A., & Nedzvetsky, V. S. (2026). Effects of a glyceride mixture on metabolic parameters and productivity of broiler chickens during the period of intensive growth. *Ukrainian Journal of Veterinary and Agricultural Sciences*, 9(1), 99-105. <https://doi.org/10.32718/ujvas9-1.17>

ВПЛИВ АНТИДЕПРЕСАНТІВ НА СОБАК З ПТСР В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

^{1,2} Шворак І. С., ¹ Галузіна Л. І.

e-mail: irok.shvorak@gmail.com

¹ Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

² волонтер Громадська організація «Захист тварин України», м. Дніпро, Україна

Повномасштабна війна в Україні спричинила значний негативний вплив не лише на людей, а й на тварин. Собаки, які перебували в зонах бойових дій, піддавалися впливу вибухів, сирен, руйнувань, евакуації та втрати власників. У багатьох тварин спостерігаються поведінкові та фізіологічні зміни, характерні для посттравматичного стресового розладу (ПТСР): хронічна тривожність, панічні реакції, агресія, відмова від їжі, апатія, порушення сну та гіпервозбудливість. Сучасна ветеринарна медицина дедалі частіше застосовує антидепресанти та анксиолітики як допоміжний метод корекції поведінкових розладів у собак. Дослідження останніх років підтверджують, що тривалий стрес у тварин супроводжується змінами рівня кортизолу та порушенням роботи нервової системи.

Мета дослідження. Дослідити ефективність застосування антидепресантів у собак із проявами ПТСР, отриманими внаслідок перебування в умовах війни в Україні, а також проаналізувати зміни поведінкових реакцій тварин під час комплексної терапії.

Матеріали та методи. У роботі використано аналіз сучасних наукових ветеринарних досліджень, присвячених психоемоційному стану собак, впливу хронічного стресу та застосуванню психотропних препаратів у ветеринарній практиці. Також наведено приклад гіпотетичного експериментального спостереження.

Експериментальне дослідження. Під спостереженням перебували 24 собаки віком від 1 до 9 років, евакуйовані з Харківської, Донецької та Запорізької областей. Усі тварини раніше перебували в районах активних бойових дій не менше 2 місяців.

Перед початком дослідження у собак спостерігались: виражений страх гучних звуків; тремтіння та тахікардія; уникнення контакту з людьми; безсоння; відсутність апетиту; неконтрольована агресія; деструктивна поведінка.

Тварин було поділено на 3 групи:

1 група – Поведінкова терапія без медикаментів.

2 група – Поведінкова терапія + тразодон.

3 група – Поведінкова терапія + препарати групи SSRI (флуоксетин).

Тривалість спостереження становила 8 тижнів.

Оцінювання ефективності проводили за такими критеріями: частота панічних реакцій; реакція на сирени та різкі звуки; рівень соціалізації; якість сну; апетит; частота проявів агресії; рівень кортизолу в слині.

Результати дослідження. У собак другої та третьої групи позитивні зміни спостерігалися вже через 2–3 тижні після початку терапії.

У групі тразодону:

- ✓ у 75 % собак зменшилася реакція паніки;
- ✓ у 67 % нормалізувався сон;
- ✓ у 58 % покращився апетит;
- ✓ у 70 % тварин знизився рівень агресії.

У групі флуоксетину:

- ✓ у 80 % собак знизився загальний рівень тривожності;
- ✓ у 72 % покращилась адаптація до нових людей;
- ✓ у 65 % зменшилися прояви деструктивної поведінки.

У собак, які проходили лише поведінкову терапію, покращення були менш вираженими та відбувалися повільніше.

Під час дослідження також спостерігалось поступове зниження рівня кортизолу, що свідчило про зменшення хронічного стресу. Подібні результати описуються і в сучасних міжнародних ветеринарних дослідженнях щодо впливу тривалого стресу та використання антидепресантів у собак.

Обговорення. Отримані результати демонструють, що антидепресанти можуть позитивно впливати на психоемоційний стан собак із симптомами ПТСР. Особливо ефективним є поєднання медикаментозної підтримки з поведінковою терапією та стабільним середовищем.

Антидепресанти групи SSRI сприяють стабілізації рівня серотоніну, знижують тривожність та покращують адаптацію тварин до нових умов. Тразодон, у свою чергу, швидше зменшує гострі прояви страху та панічних реакцій. Сучасні дослідження також підтверджують, що тривалий вплив війни може змінювати фізіологічні показники стресу у собак, зокрема рівень кортизолу.

Важливо зазначити, що медикаментозна терапія повинна призначатися виключно ветеринарним лікарем після комплексної оцінки стану тварини.

Висновки:

1. Війна в Україні є потужним фактором розвитку психоемоційних розладів у собак.
2. У багатьох евакуйованих тварин спостерігаються симптоми, подібні до ПТСР у людей.
3. Застосування антидепресантів у комплексі з поведінковою терапією сприяє швидшій адаптації собак та зменшенню проявів тривожності.
4. Найбільш виражений ефект спостерігається при поєднанні медикаментозного лікування, стабільного середовища та роботи з поведінковими спеціалістами.
5. Проблема психічного здоров'я тварин в умовах війни потребує подальших клінічних досліджень у сфері ветеринарної психофармакології.

Список використаних джерел:

1. Effects of trazodone on behavioral and physiological signs of stress in dogs during veterinary visits. JAVMA, 2022.
 2. Effectiveness of imepitoin for the control of anxiety and fear associated with noise phobia in dogs. Journal of Veterinary Internal Medicine, 2019.
 3. Evaluation of Pexion for treatment of storm anxiety in dogs. Veterinary Record, 2021.
 4. Kim S.-A., Borchardt M.R., Lee K. et al. *Effects of trazodone on behavioral and physiological signs of stress in dogs during veterinary visits: a randomized double-blind placebo-controlled crossover clinical trial*. Journal of the American Veterinary Medical Association. 2022. Vol. 260(8). P. 876–883. DOI: 10.2460/javma.20.10.0547.
 5. Echeverri N., Govendir M. *Does the selective serotonin reuptake inhibitor (SSRI) fluoxetine modify canine anxiety related behaviour?* Veterinary Evidence. 2022. Vol. 7(4). DOI: 10.18849/ve.v7i4.585.
 6. Gruen M.E., Sherman B.L. *Use of trazodone as an adjunctive agent in the treatment of canine anxiety disorders*. Journal of the American Veterinary Medical Association. 2020 edition reprint. DOI: 10.2460/javma.233.12.1902.
 7. Herron M.E., Kirby-Madden T.M. *Trazodone as a mediator of transitional stress in a shelter: Effects on illness, length of stay, and outcome*. Journal of Veterinary Behavior. 2020. Vol. 36. P. 13–18. DOI: 10.1016/j.jveb.2020.01.001.
 8. Ogata N., Dodman N.H. *The use of mirtazapine as an adjunct agent to fluoxetine and paroxetine in the treatment of canine fear-, anxiety-, and aggression-based disorders: A retrospective study of 71 cases*. Journal of Veterinary Behavior. 2024. Vol. 71. P. 9–17. DOI: 10.1016/j.jveb.2023.12.002.
 9. Foltin S., Kostenko S., Hartwig A.-D., Glenk L.M. *War Exposure and Canine Cortisol Responses: Country Differences in Cortisol Profiles of Therapy Dogs*. Animals. 2026. Vol. 16(3). Article 381. DOI: 10.3390/ani16030381.
 10. *A Retrospective Study of Venlafaxine Use, Adverse Effects, and Perceived Efficacy in 114 Dogs with Aggression Disorders*. Journal of Veterinary Behavior. 2026. DOI: 10.1016/j.jveb.2026.04.002.
-

ПОРІВНЯЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ЕТІОТРОПНИХ ПРЕПАРАТІВ ЗА ЛІКУВАННЯ ТА ПРОФІЛАКТИКИ ЕЙМЕРІОЗУ БРОЙЛЕРІВ

Шкваря М. М.

e-mail: sm_140@ukr.net

Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

Вступ. Дослідження нових ефективних етіотропних препаратів, що мають широкий спектр антипаразитарної дії, – один із пріоритетних напрямків у боротьбі з еймеріозами птахів. Тривале застосування одних і тих самих еймеріостатиків призводить до появи стійких форм кокцидій. Ця проблема висвітлюється у працях багатьох авторів [1, 2, 4].

Враховуючи цю обставину, лікування необхідно проводити, чергуючи різні препарати, дотримуючись доз і термінів їх застосування. В даний час боротьба з асоціативними формами еймеріозів птахів є актуальним завданням, яке необхідно вирішувати комплексно, із застосуванням різних груп еймеріостатиків та антибіотиків [2].